

УДК 343.544+343.545:340.13+007.51:316.324.8

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ ТА ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НЕЮ

Крайник Г.С., Ревякін Д.В., Чорнобривець Р.Є.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У даній статті розглянуто розглянуті окремі аргументи «за» та «проти» легалізації проституції та декриміналізації пов'язаної з нею діяльності в Україні. Більш переконливими видаються аргументи за легалізацію проституції в Україні в сучасний період, що відповідає ст. 3, ст. 43 та ст. 48 Конституції України, ст. 1 КК України. Запропоновано надання статусу фізичних осіб – підприємців особам, що займаються проституцією. Досліджено необхідність створення механізмів соціального захисту для осіб, що займаються проституцією, та створення системи ліцензування для зайняття даною професією.

Ключові слова: проституція, сутенерство, звітництво, легалізація, права людини.

Постановка проблеми. Питання легалізації проституції є досить дискусійним питанням не тільки для України, а і для всього світу. Політика країн в цьому плані досить різниться і кожна країна має певні особливості в регулюванні даного питання. Така контрастність існує завдяки різним чинникам, що впливають на ставлення до цього питання. До таких чинників належать: мораль, релігія, соціальні чинники, багатства країни, здоров'я населення та інші.

В Україні існує відповідальність за створення або утримання місць розпусти і звітництво за ст. 302 Кримінального кодексу України (далі – КК України), за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією за ст. 303 КК України [1], за зайняття проституцією за ст. 181-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2]. Таке становище створює низку проблем на практиці. З-поміж яких: відсутність реального захисту життя та здоров'я осіб, які займаються проституцією, що передбачається ст. 3 Конституції України, відсутність наповнення державного бюджету за рахунок коштів, отриманих від такої діяльності, відсутність соціального забезпечення (соціального захисту, належних та безпечних умов праці, пенсійного забезпечення тощо) та наявність ситуації на даний момент, коли прибуток від зайняття проституцією йде на фінансування злочинної діяльності, що не відповідає ст. 1 КК України України, а саме не здійснюється запобігання злочинам.

У даній статті ми розглянемо питання легалізації проституції та декриміналізації діяльності, пов'язаної з нею під різними кутами та розглянемо можливість вирішення даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розглядуваному питанню, в тому числі під кутом зору кримінально-правової протидії проституції та пов'язаної з нею діяльності, було приділено увагу у працях таких вчених, як Ю.М. Антонян, О.М. Балакіревіч, І.О. Бандурка, В.М. Броннер, Ф.Г. Бурчак, А.В. Виговська, Б.В. Волженкін, Н.Л. Волков, А.О. Габіані, М.М. Гернет, Я.І. Гілінський, В.О. Глушков, І.М. Даньшин, А.І. Долгова, Л.В. Дорош, А.І. Єлістратов, В.О. Іващенко, О.М. Ігнатов, М.О. Ісаєв, І.І. Карпець, В.А. Козак, М.Й. Коржанський, Н.Ф. Кузнецова, Л.С. Кучанська, Н.О. Лопашенко, О.Г. Манич, М.І. Мельник, О.В. Надьон, А.М. Орлеан, А.А. Пазій, А.В. Плотнікова, О.Є. Радутний, П.П. Сердюк, А.А. Стан-

ська, А.Х. Степанюк, В.В. Сучкова, Є.В. Фесенко, Н.В. Уханова, О.М. Федик, В.Д. Філімонов, П.Л. Фріс, В.І. Шакун, Т.А. Шевчук, С.В. Шлик, А.Є. Шпаков, Н.М. Ярмиш, С.С. Яценко та інших науковців. Зокрема, О.Є. Радутний наводить такі аргументи «за»: «цей бізнес у сьогоdnішньому вигляді призводить до того, що жінки стають рабіннями сутенерів та (або) співробітників правоохоронних органів, які виступають «дахом» для вказаної діяльності» та «проти»: 1) не вирішені інші проблеми, треба увагу приділити більш важливим питанням, в тому числі в сфері економіки та соціального захисту населення; 2) це посягання на моральні устої суспільства; 3) не забезпечується гендерна рівність; 4) суспільна думка ще не є підготовленою до такого кроку. З будь-якої професії або діяльності завжди існує можливість вийти, якщо вона декриміналізована та легалізована». А.А. Пазій наводить такі аргументи «за» легалізацію проституції в Україні: 1) принесе прибуток у державний бюджет; 2) допоможе боротися з хворобами, які є наслідком такої діяльності, як і для користувача послуг, так і для особи, яка надає послуги; 3) особи, що займаються проституцією, отримають державний захист від сутенерів, клієнтів тощо; 4) зменшуватимуться темпи проституції в Україні; 5) поліція не буде витрачати час та ресурси на боротьбу з проституцією; 6) держава зможе контролювати цю діяльність тощо [5]. Однак проблема залишається не вирішеною, хоч і визнається на всіх рівнях внутрішньому та міжнародному перепоною нормальному розвитку суспільства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Україна є однією із найпопулярніших країн для так званого «секс-туризму», адже краса наших дівчат та низькі ціни приваблюють іноземців. Тому постає питання легалізації проституції. Переважно дослідники акцентують увагу на економічному аспекті легалізації в сфері інтимних послуг. Проте найважливішим аспектом легалізації проституції ми вбачаємо невідповідність відсутності належної охорони життя та здоров'я людини, передбачених ст. 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [3]. Тому існує необхідність легалізації проституції та переведення її в інший правовий простір, адже це сприятиме соціальному захисту осіб, що

займаються проституцією. А також необхідність декриміналізації діяльності, пов'язаної з проституцією, що позбавить надприбутків організовану злочинність.

Мета статті – вирішення питання необхідності легалізації проституції в Україні та декриміналізації діяльності, пов'язаної з нею.

Виклад основного матеріалу. Нормами КК України 1960 р. в ст. 208 Глави Х «Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я» було передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років за втягнення неповнолітніх у заняття проституцією, хоча сама по собі остання не визнавалась злочинною діяльністю, та кримінальну відповідальність за держання домів розпусти і звідництво (ст. 210 КК України 1960 р.) з покаранням у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років. Кримінальна відповідальність за систематичне (тобто, не менше трьох юридично доведених фактів щодо різних осіб-клієнтів) заняття проституцією була введена на території нашої держави з 1 вересня 2001 р. одночасно з набранням сили чинного КК України. Прийняття нового кодексу надавало можливість переосмислити ставлення до означеної проблеми та врахувати громадську думку, яка у схваленій нормі права виявилася у вигляді рішучої заборони та криміналізації означеної діяльності.

В ч. 1 ст. 303 КК України в первинній редакції 2001 р. було наведено визначення проституції як надання сексуальних послуг з метою отримання доходу. Об'єктивну сторону розглядуваного злочину утворювала така поведінка особи жіночої або чоловічої статі (констатація повної гендерної рівності), з приводу якої можливо було зробити висновок про те, що систематичне зайняття проституцією є бажанням цієї особи за власною волею та своєю згодою займатися нею як професією, що надає основний або хоча б додатковий дохід. Вказаним особам загрожувало покарання у вигляді штрафу від п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк до ста двадцяти годин, що згідно до ст. 12 КК України відносило таку протиправну діяльність до категорії злочинів невеликої тяжкості.

Декриміналізація проституції відбулася була пов'язана зі змінною громадською думкою зокрема у зв'язку з появою масового безробіття, нестабільністю в економіці тощо, на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення в заняття проституцією» від 12.01.2006 р. № 3316-IV з одночасним підсиленням кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (ст. 149 КК України) та сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК України була викладена в новій редакції). Вперше вказаний вище Закон було опубліковано в газеті «Голос України» від 10.02.2006 р. № 26, але, незважаючи на пряму вказівку в розділі II про те, що він набирає чинності з дня його опублікування, відповідно до вимог ч. 1 ст. 4 КК України (згідно до якої закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не рані-

ше дня його опублікування) моментом відмови від кримінального переслідування осіб, що систематично надають або надавали (оскільки є підстави для зворотньої дії закону про кримінальну відповідальність) сексуальні послуги з метою отримання доходу, слід вважати 11 лютого 2006 р. Отже, кримінальна відповідальність за заняття проституцією у КК України 2001 року проіснувала з 1 вересня 2001 р. до 11 лютого 2006 р., тобто – 4 роки 5 місяців та 10 днів. Цей проміжок часу є відносно тривалим [4].

Таким чином, на сьогодні встановлено кримінальну відповідальність за втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, а так само за сутенерство, тобто дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою (ст. 303 КК України) та адміністративну відповідальність за заняття проституцією (за ч. 1 ст. 181-1 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за ч. 2 ст. 181-1 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення у випадку вчинення тих самих дій повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення – накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Особливе значення для вирішення питання щодо легалізації проституції має досвід іноземних країн. Проституція в Німеччині легальна. Відповідний закон – «Про регулювання правових відносин осіб, які займаються проституцією» – був прийнятий в 2002 році. До цього угода клієнта з повією вважалася аморальною. Зараз борделі легальні. Податки повії платили завжди, а сьогодні вони можуть укладати лікарняну і пенсійну страховки [7].

Бельгія стала однією з перших країн, де до проституції та борделів стали ставитися, як до будь-якої іншої легальної роботи в будь-якого роду офісі. Борделі тут вишукані, різноманітні, а іноді і здатні вразити уяву – як, наприклад, знаменитий хайтек-бордель House of Pleasure. Повії користуються всіма правами працюючих громадян, включаючи право на пенсійне забезпечення, їх безпеку та здоров'я повністю захищені законом, а податки з чималих заробітків платяться справно. Це приносить великі кошти до бюджету [7].

Сьогодні в Еквадорі продажна любов захищена законом, якщо мова йде про секс між двома повнолітніми людьми за взаємною згодою, який відбувається в ліцензованому будинку розпусти, відповідному державним вимогам до подібних закладів. Їх дотримання, регулярно перевіряється. Все це робиться заради того, щоб уникнути проблем, з якими зіткнулася країна в кінці ХХ століття, коли мало не половину еквадорських повій становили секс-рабині, залучені в бізнес обманом або погрозами, причому мало не половина були неповнолітніми. Зараз в Еквадорі встановлені на законодавчому рівні певні вимоги до надання інтимних послуг. Надавати інтимні послуги можливо лише з 18 років і лише у спеціальних публічних будинках. Оплата інтимних послуг

становить 12 доларів США, з яких 2,5 йде в державний бюджет [8]. Якщо використати досвід цієї країни в нашій державі, то можна зробити приблизні розрахунки можливих доходів в державний бюджет. Припустимо, що кількість осіб, що надають інтимні послуги – 100 000 осіб. Відповідно до положень статті 50 Кодексу законів про працю України норма тривалості робочого часу становить 40 годин на тиждень [9]. В одному календарному році 52 тижні. Враховуючи право на відпочинок особи можуть надавати інтимні послуги 48 тижнів на рік. Приблизні підрахунки показують, що дохід в державний бюджет може складати 480 мільйонів доларів США на рік.

Розвиток суспільних відносин, зміни в моральних устоях людства та виникнення гострих соціальних питань унеможливають залишення теми проституції без уваги. Таке соціальне явище існує в усіх без виключення країнах світу. При обговоренні питання легалізації проституції виникають суперечки, адже людям властиво мати свою позицію. Кожен розуміє це явище по-різному, а тому і аргументи за і проти висувуються різні. Перше, що необхідно зазначити, це те, що неможливо повністю усунути проституцію, але можливо встановити контроль і регулювати цю сферу. Такі дії поліпшать роботу правоохоронним органам, зменшать кількість злочинів, які необхідно розслідувати.

Відповідно до положень Конституції України, а саме статті 3 – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Виходячи з положень цієї статті, кожна людина має право на життя і здоров'я. Існує небезпека для клієнтів інтимних послуг, адже загальний рівень хворих на СНІД та інші венеричні хвороби показує, що масово особи набувають ці захворювання саме внаслідок користування подібними послугами, а зміни в регулюванні цієї сфери з боку держави можуть вирішити цю проблему. Постійні медичні огляди, профілактика різних венеричних захворювань та впевненість тих осіб, котрі користуються інтимними послугами позитивно вплине на загальний безпечний рівень життя і здоров'я людей. Перевага легалізації проституції і ліцензуванні цієї діяльності полягає в забезпеченні здоров'я населення.

Дотримання прав людини є одним із основних завдань держави. Крім того, Конституцією України передбачено, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43 Конституції України). Також кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 48 Конституції України)

Наявність ситуації на даний момент, коли прибуток від зайняття проституцією йде на фінансування злочинної діяльності, що не відповідає ст. 1 КК України, а саме не здійснюється запобігання злочинам тощо. Нещодавнє дослідження (Paul Bisschop, Stephen Kastoryano, Bas van der Klaauw, 2015) показало, що виокремлення спеціальних зон для вуличної проституції в Нідерландах на початку 1980-х сприяло зниженню кількості зареєстрованих випадків сексуального насильства на 30-40% протягом перших двох років.

Найкращим шляхом, звичайно, є надання певних ліцензій на зайняття цією діяльністю та наділення осіб, які надають інтимні послуги особливим статусом. Тобто такими діями будуть дотримані права людини.

Розглядаючи це питання, необхідно зазначити, що вся діяльність, пов'язана з інтимними послугами приносить надвеликі прибутки і в цій сфері накопують дуже багато грошей. Внаслідок ліцензування цих послуг, наділення осіб, які надають інтимні послуги спеціальним статусом можна залучати кошти до державного бюджету. Необхідно розробити систему оподаткування таких послуг, розробити фінансову політику в цій сфері, адже грошові маси накопуються в руках кримінальних елементів та злочинних угруповань, а можливість фінансування важливих для держави сфер, на які не вистачає коштів в державному бюджеті втрачається.

Ще одним позитивним моментом, який буде наслідком легалізації проституції є секс-туризм. Розвиток транспорту надає можливість подорожувати різними країнами світу за найкоротший час. Це вплине на збільшення кількості туристів, які бажають приїхати до України, а наслідком буде розвиток економіки держави, адже туристи будуть користуватись послугами готелів, ресторанів, також сходять в музеї або інші місця культурної спадщини і це принесе кошти в державний бюджет.

Негативні чинники, які впливають на процес легалізації проституції, звичайно є, проте позитивних – значно більше. До негативних чинників належить зокрема моральні засади суспільства. Звичайно особи, які користуються інтимними послугами не вважають, що це певним чином пригнічує їх честь і гідність. А от інші особи внаслідок своїх внутрішніх моральних переконань відносяться к цьому явищу негативно. Кожен сам вирішує як відноситись до таких послуг і чи користуватись ними взагалі.

Інший негативний чинник, що пов'язаний із попереднім – релігія. У кожній релігії різне відношення до такого роду послуг. Релігійна мораль – серйозна перешкода в процесі легалізації сфери інтимних послуг. Це внутрішній і зовнішній бар'єр зі сторони соціальних інститутів, які базуються на релігійних підвалинах. Відповідно до положень статті 36 Конституції України – церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а тому не повинні створювати перепони в процесі легалізації проституції.

Легалізація проституції не означає безконтрольний секс в публічних місцях. Повинен бути суворий контроль і регулювання цієї сфери зі сторони держави. Це призведе до покращень і в сфері здорового життя населення, і в сфері наповнення державного бюджету, і знизить тиск на діяльність правоохоронних органів, адже притягати до відповідальності осіб, які надають інтимні послуги офіційно не буде ніякої потреби.

Вважаємо доцільним надати статус фізичної особи – підприємця, особам, що займаються проституцією та створення спеціальної системи ліцензування для зайняття такою діяльністю.

Потрібно виключити ст. 303 КК України «сутенерство або втягнення особи в зайняття проституцією» у зв'язку з тим, що, у разі легалізації проституції, така діяльність втратить суспільну небезпечність, притаманну злочинам.

Висновки. З наведених вище аргументів, ми бачимо необхідність змін в політиці України щодо проституції в напрямку її легалізації. Застарілі силові методи не приносять відповідного результату та навіть створюють певні проблеми: 1) невідповідність Конституції України у зв'язку з тим, що не забезпечується ефективний захист життя та здоров'я осіб, які займаються проституцією (суперечить ст. 3 Конституції України); 2) відсутність соціального забезпечення осіб, які займаються проституцією (суперечить ст. 43 Конституції України); 3) відсутність свободи вибору діяльності (суперечить ст. 48 Конституції України); 4) відсутність надходжень до державного бюджету України від зайняття проституцією; 5) наявність ситуації на даний момент, коли прибуток від зайняття проституцією йде на фінансування злочинної діяльності, що не відповідає ст. 1 КК України, а саме не здійснюється запобігання злочинам тощо. Також існує практика деяких іноземних країн, яка є досить важливою в цьому питанні. Тому ми пропонуємо легалізувати проституцію

в Україні та викласти ч. 1 ст. 302 КК України у такій редакції: «Незаконне створення або утримання місць розпусти, а також звітництво для розпусти – караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років». Під «незаконним» мається на увазі здійснення даної діяльності без відповідної ліцензії, без статусу фізичної особи – підприємця, тощо. Виключити ст. 303 КК України «сутенерство або втягнення особи в зайняття проституцією». Викласти ч. 1 ст. 181-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення у такій редакції: «Незаконне заняття проституцією – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Також ми пропонуємо створити спеціальну систему ліцензування даного виду діяльності та регулярні медичні огляди для осіб, що займаються проституцією. Приблизні підрахунки показують, що дохід в державний бюджет може скласти 480 мільйонів доларів США на рік.

Список літератури:

1. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1121.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Радутний О.Е. Інформаційне забезпечення легалізації проституції та декриміналізації окремої пов'язаної з нею діяльності / О.Е. Радутний // «Інформація і право». – № 2(17). – 2016. – С. 147–157.
5. Пазій А.А. Легалізація проституції в Україні як спосіб запобігання злочинам у сфері статевої свободи та торгівлі людьми / А.А. Пазій // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародне співробітництво для локального розвитку». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – С. 80–82.
6. Секс-туризм: ТОП-5 країн Європи з легальною проституцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://travel.tochka.net/ua/6129-seks-turizm-top-5-stran-evropy-s-legalnoy-prostitutsiey/>.
7. Проституція Бельгії. Улица Красных фонарей [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.votpusk.ru/edit/text1.asp?ID=352>.
8. Орел и решка (канал К1) 28.04.2018 р. 21.35–21.40.
9. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради Української УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.

Крайник Г.С., Ревякин Д.В., Чернобривец Р.Е.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЛЕГАЛИЗАЦИИ ПРОСТИТУЦИИ И ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, СВЯЗАННОЙ С НЕЙ

Аннотация

В данной статье рассмотрены отдельные аргументы «за» и «против» легализации проституции и декриминализации связанной с ней деятельности в Украине. Более убедительными являются аргументы за легализацию проституции в Украине в современный период, что соответствует ст. 3, ст. 43 и ст. 48 Конституции Украины, ст. 1 УК Украины. Предложено предоставление статуса физических лиц-предпринимателей лицам, занимающимся проституцией. Исследована необходимость создания механизмов социальной защиты для лиц, занимающихся проституцией, и создание системы лицензирования для занятия данной профессией.

Ключевые слова: проституция, сутенерство, сводничество, легализация, права человека.

Kraynik G.S., Revyakin D.V., Chornobrivets R.E.

Yaroslav Mudryi National Law University

SEVERAL ISSUES OF LEGALIZATION OF PROSTITUTION AND DECRIMINALIZATION OF ACTIVITIES RELATED TO IT

Summary

In this article, separate arguments "pro" and "contra" the legalization of prostitution and decriminalization of related activities in Ukraine are considered. More convincing are the arguments for the legalization of prostitution in Ukraine in the modern period, which corresponds to Article № 3, Article № 43 and Article № 48 of the Constitution of Ukraine, Article № 1 of the Criminal Code of Ukraine. The granting of the status of individuals-entrepreneurs to persons engaged in prostitution. The need to create social protection mechanisms for persons engaged in prostitution and the creation of a licensing system for the occupation of this profession was investigated.

Keywords: prostitution, pimping, pandering, legalization, human rights.